

Dag van de
Architectuur
Zoetermeer

DAG VAN DE **ARCHITECTUUR 2022**

Juryrapport

GEMMA SMID ARCHITECTUURPRIJS 2022

Gemma Smid Architectuurprijs 2022

JURYRAPPORT

De Gemma Smid Architectuurprijs is voor een ontwerp met de meest aansprekende architectonische kwaliteit, dat in de afgelopen twee jaar is gerealiseerd.

De architectuurprijs wordt in 2022 voor de negende keer uitgereikt tijdens de Dag van de Architectuur, op zaterdag 18 juni. De prijs is genoemd naar oud-wethouder wonen Gemma Smid-Marsman, vanwege haar inzet voor de architectuur in Zoetermeer.

De organisatoren van de Dag van de Architectuur hebben vijf gebouwen genomineerd.

Genomineerde gebouwen

- **Kantoorgebouw Sasma**
- **Kindcentrum De Entree**
- **Stadsboerderij Balijhoeve**
- **Stadskwartier Palenstein**
- **'t Oude Huis**

Een onafhankelijke vakjury bezocht elk gebouw en bepaalt aan welke architect de Gemma Smid Architectuurprijs 2022 wordt uitgereikt. Dit jaar bestaat de jury uit:

- Brechje Pronk (architect bij Gemeente Rotterdam – Stadsontwikkeling)
- Ronald Knappers (studio VVKH en stadsbouwmeester Zoetermeer)
- Sabine Geerlings (Sabine Geerlings Landschapsarchitectuur)

De ontwerpen zijn aan de hand van zes criteria beoordeeld:

- Relatie met de omgeving (stedenbouwkundige inpassing) Bij transformatie: de manier waarop de relatie met het oorspronkelijke gebouw wordt vormgegeven.
- Kwaliteit van de buitenruimte en groen, direct gerelateerd aan het gebouw. (het kleinere schaalniveau)
- Architectonische aanpak en concept (samenhangend ontwerp en consequente uitwerking van het idee)
- Houdbaarheid (beeldwaarde, is het ontwerp tijdloos of al snel gedateerd)
- Kleur- en materiaalgebruik, detaillering (beeldkwaliteit)
- Maatschappelijke betekenis voor Zoetermeer (is het gebouw meer dan een goed gebouw alleen)

Per criterium is met plussen en minnen de balans opgemaakt tussen de zeer verschillende gebouwen, die elkaar in kwaliteit volgens de jury bijzonder dicht benaderden. Het gebouw waar volgens de jury de maximale kwaliteit uit de opgave en context is gehaald, heeft zij unaniem als winnaar aangewezen:

Stadskwartier Palenstein
Ontwerp: LEVS architecten

Hieronder geeft de jury de beoordeling weer van de genomineerde gebouwen. Deze zijn op alfabetische volgorde geplaatst, dus niet naar uitslag gerangschikt.

kantoorgebouw Sasma

Ontwerp: Houweling architecten

Opdrachtgever: Sasma

Adres: Willem Dreeslaan 301

Programma: kantoorgebouw met ontvangst- en onderzoeksruimten voor leverancier bulk alcohol

Het kantoorgebouw voegt zich ondanks een afwijkende vormgeving en een hoger volume mooi in de reeks gebouwen aan de lange lijn van de Willem Dreeslaan. En werkt tegelijkertijd als een frisse toevoeging aan de lange wand. De okergele kleur van de lamellen is een intelligent alternatief voor het in het beeldkwaliteit plan gevraagde gebruik van baksteen in geeltinten.

De indeling van het kantoor sluit goed aan op het gewenste gebruik van het interieur. Dat de gebruiksruidtes op de verdieping liggen, zorgt door het uitzicht voor extra kwaliteit. Het gebouw mist volgens de jury echter wel op een aantal punten de feeling en aansluiting met de directe omgeving op maaiveldniveau. Zo is de relatie met het veel gebruikte fietspad zwak, de plint van het gebouw is hier donker en gesloten. Een houten- in plaats van zwarte gevel zou wellicht vriendelijker ogen. De gesloten binnenhoek met plant bij de entree en de functionele, harde uitstraling van het parkeerterrein met koude aansluiting op het gebouw komen minder overtuigend over op de jury.

Het architectonische ontwerp is uitermate knap, consequent uitgewerkt en zorgvuldig gedetailleerd. Het zwarte volume is heel sterk in de ononderbroken en scherp gevormde s-vormige witte rand geplaatst. De installaties zijn slim op de begane grond gesitueerd en overal keurig weggewerkt. Het kleurgebruik is beheerst en de materialen van de gevels van hoge kwaliteit, zoals de bijzondere lange metselstenen.

foto: Alex Berendsen

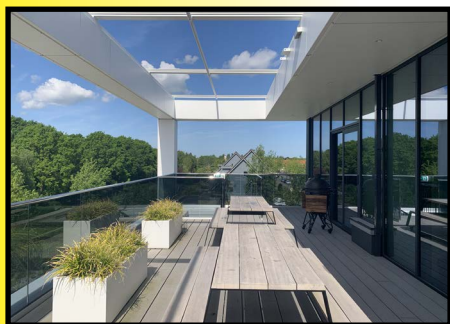

foto: Alex Berendsen

Kindcentrum De Entree

Ontwerp: LIAG architecten

Opdrachtgever: Gemeente Zoetermeer / Unicoz

Adres: Overwater 1

Programma: Primair onderwijs, kinderdagopvang, speeltaalhuis, buitenschoolse opvang en ontmoetingsplek voor ouders

Vol lof is de jury over de positie van de school in het park. Het is een sterke ingreep het volume compacter te maken en op te schuiven ten opzichte van de oude school. Zo krijgt de parkruimte meer kwaliteit en ontstaat een prettige afstand tot de omliggende woningen. De overgangen naar de groene omgeving zijn op overtuigende wijze vormgegeven, waardoor er een sterke uitwisseling tussen gebouw en omgeving, en tussen schoolplein en park mogelijk wordt. De groene inrichting en lage natuurlijke afscheiding van de buitenspeelruimten versterken mooi de inpassing in het park. Ook draagt de buitentrap bij aan een sterk contact met de omgeving.

Anders dan de sterke landschappelijke inpassing, sluit de architectuur niet aan bij de taal van de omgeving. De uitwerking van het gevelmetselwerk met een stevige uitstraling en diepe negges heeft een prettig robuust voorkomen. De opbouw in twee visueel 'losse' bouwlagen, een hoge onderbouw in zwart metselwerk, met daarop een volume in geel-bruin metselwerk, overtuigt de jury veel minder. De constructieve flexibiliteit en de mogelijkheid tot uitbreiding waar nu het dakterras is, versterken de toekomstwaarde van het gebouw.

Het gebouw sluit goed aan bij het onderwijsconcept van De Entree. De vertaling van dit concept naar de indeling van het kindcentrum maakt indruk op de jury. Alle ruimte is slim benut door het minimaliseren van gangen. In sfeer en schaal zou de jury net iets meer aandacht verwacht hebben voor een prettige beleving van het gebouw door de kinderen, om wiens wereld het immers draait. De vide zou het ruimtelijke hart van de school moeten zijn, maar, denkt de jury, onder andere door de manier waarop de tribune is geplaatst, is de relatie tussen de omliggende ruimten en de vide beperkter dan je van zo'n ruimte zou verwachten.

De jury meent dat dit 'nieuwe huis' met een prachtige plek om buiten te spelen voor alle gebruikers een grote aanwinst is.

foto: Alex Berendsen

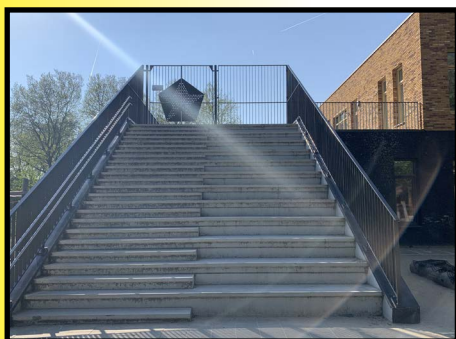

foto: Alex Berendsen

Stadsboerderij De Balijhoeve

Ontwerp: Ralph Goutier Stadsarchitect Zoetermeer

Opdrachtgever: Gemeente Zoetermeer

Adres: Kurkhout 100

Programma: renovatie en uitbreiding stadsboerderij met horecavoorziening

De jury heeft grote waardering voor de manier waarop de nieuwe volumes aansluiten op de oude bestaande boerderij en stallen van de Balijhoeve. Met veel gevoel voegen de nieuwe delen zich bij het bestaande idioom. De keuze voor dezelfde dakvormen brengt eenheid. Juist door die 'dienstbaarheid' aan het bestaande zal het complex heel houdbaar en toekomstbestendig zijn.

Speciaal het nieuwe transparante deel van de stadsboerderij waar de horeca komt, spreekt de jury aan. De doorwerking van het concept in de uitwerking vindt de jury echter niet voldoende uit de verf komen. Details zijn niet sterk, materialen sluiten niet overal goed op elkaar aan. Met name aan de achterkant is het beeld enigszins rommelig. Dit wordt nog verstrekt door de positie van de installaties die te veel in het oog springen. Het is jammer dat de overgangszone tussen gebouw en omliggende buitenruimte niet is mee-ontworpen, met name bij het transparante deel van de boerderij.

De betekenis van de tribunetrap ten opzichte van het omliggend terrein kon de jury niet goed begrijpen. Misschien omdat deze trap nog niet gereed was.

De jury heeft grote waardering voor de inzet van omwonenden. Een prachtig initiatief waardoor de Balijhoeve van sloop is gered en een bijzondere plek in Rokkeveen weer waarde heeft gekregen voor de toekomst.

foto: Alex Berendsen

foto: Alex Berendsen

Stadskwartier Palenstein

Ontwerp: LEVS architecten

Opdrachtgever: Woningcorporatie De Goede Woning

Adres: Schepenveld e.o.

Programma: 20.300 m² met 155 sociale huur- en vrije sectorwoningen, 3.800 m² commerciële ruimte

De opbouw van de verschillende volumes in combinatie met de doorgaande plint, ziet de jury als een zeer geslaagd concept. Gegeven het uitgangspunt van een gesloten bouwblok in een omgeving met grote volumes die solitair in de stedelijke ruimte zijn gepositioneerd, is dat een intelligente ontwerp-oplossing. De doorzichten tussen de bouwmassa's van het nieuwe bouwblok door, verwijzen naar deze losse torens en schijven in de omgeving.

De jury ziet het binnenterrein als een prettige ruimte in zijn schaal. Besloten, maar toch licht en met doorzichten naar de omgeving. Ook wordt het gewaardeerd dat hier, zij het niet overvloedig, toch bomen en beplanting is opgenomen. Hoewel een toegankelijke daktuin met een grotere rijkdom aan planten en struiken voor bewoners en dieren van nog grotere waarde was geweest, begrijpt zij dat sedum beplanting op het dak van de supermarkten het hoogst haalbare was.

De harde uitstraling van de parkeerplaatsen naast het gebouw worden door de jury als minder prettig ervaren. Te meer omdat hier ook ingangen naar de appartementen en een aantal eengezinswoningen liggen, zou een zachtere, groenere overgang meer recht hebben gedaan aan de woonfunctie aan deze zijde. Wel maakt het open ontwerp van de winkelpuien de plint van het gebouw aan deze zijde uitnodigend van karakter. Dit mede dankzij het feit die puien nergens afgeplakt zijn.

Het Stadskwartier is zorgvuldig en met aandacht voor detail gemaakt. De ambachtelijkheid van het deels staande metselwerk en degelijke detaillering spreekt de jury erg aan. Het hybride geheel, samengebonden door de lichte plint en consequente doorwerking van het maatsysteem van de ramen met blindnissen, gemetselde pergola's en schermen voor de vluchtrappen maakt indruk. De expeditie voor de winkels en de installaties zijn netjes weggewerkt.

Het Stadskwartier is onderdeel van de vernieuwing van Palenstein. Voor de mensen die hier wonen en dagelijks komen heeft dat grote impact. Het is een bijzonder complex voor Zoetermeer, omdat het laat zien dat je met een hoge dichtheid en hoogbouw goede ruimtelijke kwaliteit kan realiseren. Daarmee kan het dienen als voorbeeld voor andere verdichtingsvraagstukken in Zoetermeer (zoals Entree). De corporatie is te prijzen voor de bijzonder hoge kwaliteit van het hele complex waarbij in de kwaliteit van de gevelafwerking geen onderscheid zichtbaar wordt tussen de vrije sector woningen en sociale woningbouw binnen het blok.

foto: Alex Berendsen

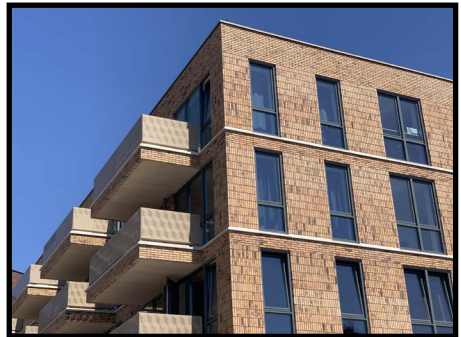

foto: Alex Berendsen

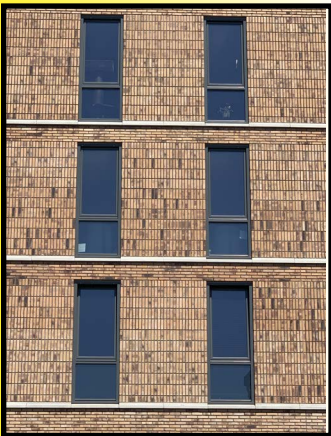

foto: Alex Berendsen

't Oude Huis

Ontwerp: Joost Boshuizen Architectuur | StudioJBA

Opdrachtgever: L.S. Holding | de eerste verdieping

Adres: Dorpsstraat 7

Programma: Restauratie rijksmonument, uitbreiding geschikt maken voor trainingslocatie en kantoor

De jury is onder de indruk van het prachtige zicht vanuit de grote trainingsruimte op de beeldentuin. De verhoogde vloer ten opzichte van de tuin en de verdiepingshoge glazen schuifpuien met bijzondere ranke detaillering, zorgen hier voor een optimale beleving van het groen vanuit het interieur. Dit zal menig bezoeker bijblijven. De jury is heel positief over het herstel van het doorzicht via de middengang van het oude huis naar de achtertuin.

Om deze zichttas mogelijk te maken is de nieuwe uitbouw smaller, maar ook langer geworden dan de oorspronkelijke serre. Daarmee is echter de verhouding tussen het volume van de nieuwe uitbouw en het monument minder optimaal, meent de jury, waarbij zij ook het nieuwe volume zelf aan de grote kant vindt. Terwijl zij zich realiseert dat al lang voor de laatste uitbreiding aan de zijkant van het historische pand een volume is toegevoegd, ziet de jury het feit dat met deze restauratie de uitbouw aan de zijkant niet ongedaan gemaakt is, toch als een gemiste kans. Hierdoor wordt het zicht vanaf de weg naar de achterliggende groene ruimte geblokkeerd, terwijl open doorzichten tussen de bebouwing kenmerkend zijn voor de unieke oude linten.

De jury waardeert het zeer dat veel moeite is gedaan de oude rode beuk te behouden, maar meent dat het een minder onnatuurlijk beeld zou hebben opgeleverd als er meer ruimte was gelaten tussen boom en gebouw. Ook zou de relatie met de tuin nog sterker zijn geweest als het dak van de uitbouw was voorzien van groen.

De jury kan de keuze voor een duidelijk contrast tussen de oude en nieuwe gevel goed volgen. Een meer terughoudende en meer tijdloze gevelbekleding dan de gekozen houten latten had het monument naar haar mening echter wel meer recht gedaan. De jury heeft grote waardering voor de tijd en liefde die aan de restauratie en uitbreiding van 't Oude Huis is besteed. Na een periode van leegstand is het monument met een nieuwe bestemming nu weer volop in gebruik, een bijzonder gebouw is voor velen beleefbaar gemaakt en kan weer vele jaren mee.

foto: Alex Berendsen

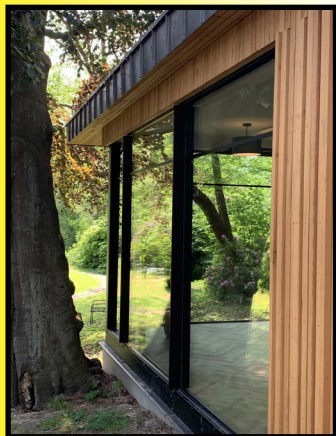

foto: Alex Berendsen

foto: Alex Berendsen

Aanbevelingen van de jury:

Groen: De jury vraagt meer aandacht voor de relatie tussen gebouw en omgeving en de groene kwaliteit. Te meer omdat juist het groen een van de onderscheidende kwaliteiten van Zoetermeer is en groen een grote bijdrage levert aan belangrijke opgaven voor de toekomst zoals klimaatadaptatie en biodiversiteit. Bij Kindcentrum De Entree is mooi te zien dat de kwaliteit van gebouw en omgeving gebaat zijn bij een goed vormgegeven groene buitenruimte.

Installaties: De jury adviseert de gemeente al in een vroeg stadium tekeningen van de inpassing van de installaties in het ontwerp te vragen en ook te beoordelen op ruimtelijke kwaliteit. De verschillen zijn duidelijk zichtbaar tussen de plannen waar de installaties op een geslaagde manier zijn ingepast, zoals bij Sasma en het Stadskwartier en waar dat onvoldoende het geval is, zoals bij de Balijhoeve en Kindcentrum De Entree

Organisatie:

ArchitectuurPunt Zoetermeer in samenwerking met Gemeente Zoetermeer,
Schatbewakers en Netwerk Zoetermeer

